

УДК 378.147:614.253.5:616-083
DOI

М. І. Швед

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-5331-5602>

Л. П. Мартинюк

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-8098-0421>

І. О. Ястремська

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-6884-6705>

О. Л. Сидоренко

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-8066-7408>

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України

ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МЕТОДИЧНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ОСП(К)І НА СТАНЦІЇ «НАДАННЯ ДОПОМОГИ ПАЦІЄНТУ З НЕВІДКЛАДНИМИ СТАНАМИ В УМОВАХ СТАЦІОНАРУ»

М. І. Shved, L. P. Martyniuk, I. O. Yastremska, O. L. Sydorenko

Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University of the Ministry of Health of Ukraine

PROBLEMS AND FEATURES OF PREPARATION OF METHODOLOGICAL DOCUMENTATION FOR OSP(C)E AT THE STATION “PROVIDING ASSISTANCE TO PATIENTS WITH EMERGENCIES IN HOSPITAL CONDITIONS”

Анотація. Об'єктивний структурований практичний (клінічний) іспит (ОСП(К)І) є важливим інструментом оцінювання професійних компетентностей випускників медичних закладів вищої освіти. Однією зі станцій цього іспиту є "Надання допомоги пацієнту з невідкладними станами в умовах стаціонару". Якісна підготовка методичної документації для станції відіграє важливу роль у формуванні практичних навичок студентів та забезпеченні об'єктивності оцінювання.

У статті розглянуто основні проблеми, які виникають під час розробки методичних матеріалів, зокрема необхідність дотримання єдиного алгоритму створення документації, необхідність врахування сучасних міжнародних стандартів та швидка втрата актуальності клінічних протоколів. Описано структуру методичних матеріалів, яка включає паспорт станції, стандартизовані клінічні сценарії, чек-листи та критерії оцінювання. Наведено основні етапи створення документації, серед яких аналіз міжнародного досвіду, адаптація до вітчизняних реалій та апробація розроблених матеріалів у навчальному процесі.

Значну увагу приділено необхідності регулярного оновлення методичних матеріалів відповідно до змін у протоколах надання невідкладної допомоги. Запропоновано механізм інтеграції симуляційних технологій у навчальний процес, що дозволяє підвищити реалістичність сценаріїв і покращити якість підготовки студентів до реальних клінічних ситуацій. Також розглянуто роль стандартизованих клінічних ситуацій у проведенні ОСП(К)І та їхній вплив на формування комунікативних навичок у випускників.

Детально проаналізовано критерії оцінювання на станції "Надання допомоги пацієнту з невідкладними станами в умовах стаціонару". Наведено рекомендації щодо оптимізації методичних підходів для підвищення ефективності іспиту, включаючи розробку багаторівневих сценаріїв для різних рівнів підготовки студентів та використання цифрових технологій для автоматизованого оцінювання.

Ключові слова: об'єктивний структурований клінічний іспит; методична документація; невідкладні стани; симуляційні технології; медична освіта; оцінювання компетентностей; стандартизовані пацієнти.

Abstract. The Objective Structured Clinical Examination (OSCE) is a crucial tool for assessing the professional competencies of medical graduates. One of the stations in this exam is "Providing Assistance to a Patient with Emergency Conditions in a Hospital Setting." High-quality preparation of methodological documentation for this station plays an essential role in shaping students' practical skills and ensuring objective assessment.

This article examines the main challenges associated with the development of methodological materials, in particular the need to adhere to a single algorithm for creating documentation, the necessity of considering modern international standards, and the rapid obsolescence of clinical protocols. The structure of methodological materials is described, including the station

passport, standardized clinical scenarios, checklists, and assessment criteria. The main stages of documentation development are outlined, including an analysis of international experience, adaptation to national realities, and pilot testing of developed materials in the educational process.

Significant attention is given to the need for regular updates of methodological materials in accordance with changes in emergency care protocols. A mechanism for integrating simulation technologies into the educational process is proposed, allowing for enhanced scenario realism and improved student preparedness for real clinical situations. The role of standardized clinical cases in conducting OSCEs and their impact on the development of communication skills in graduates is also examined.

The evaluation criteria for the "Providing Assistance to a Patient with Emergency Conditions in a Hospital Setting" station are analyzed in detail. Recommendations are provided for optimizing methodological approaches to enhance exam efficiency, including the development of multi-level scenarios tailored to different student training levels and the use of digital technologies for automated assessment.

Key words: objective structured clinical examination; methodological documentation; emergency conditions; simulation technologies; medical education; competency assessment; standardized patients.

Вступ. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 28 березня 2018 р. № 334 "Про затвердження Порядку здійснення єдиного державного кваліфікаційного іспиту для здобувачів ступенів фахової передвищої освіти та вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів за спеціальностями галузі знань "22 Охорона здоров'я", об'єктивний структурований практичний (клінічний) іспит (ОСП(К)І) входить до складу обов'язкових компонентів єдиного державного кваліфікаційного іспиту (Cabinet of Ministers of Ukraine, 2018). Згідно Положення про проведення об'єктивно-структурованого практичного (клінічного) іспиту, як складової частини другого етапу ЄДКІ атестації випускників зі спеціальності 222 Медицина від 27.12.2022 № 612, ОСП(К)І в Тернопільському національному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського проводять на базі міжкафедрального тренінгового центру, коли екзаменаційні групи випускників проходить 12 станцій і кожен студент, отримує завдання до відповідного сценарію з метою оцінки практичних знань та вмінь для контролю набуття ним клінічних компетентностей (Korda et al., 2019, p. 19–24).

Кафедри невідкладної медичної допомоги і анестезіології та інтенсивної терапії проводять оцінювання практичних і комунікативних навичок на станції "Надання допомоги пацієнту з невідкладними станами в умовах стаціонару"

Підготовка якісних методичних матеріалів для станцій є важливим етапом підготовки до іспиту (Kravchun & Babadzhan, 2019, p. 61-63; Medical Council of Canada, 2016, p. 36). Госпітальний етап надання екстреної допомоги відрізняється від догоспітального тим, що передбачає швидке ухвалення клінічних рішень у комплексних випадках, використання високотехнологічного обладнання та взаємодію між лікарями різних спеціальностей. Це вимагає ретельного планування навчального процесу та чіткої організації навчальної станції.

Методична документація повинна бути розроблена з урахуванням сучасних стандартів та протоколів, мати чітку структуру та містити алгоритми дій у критичних ситуаціях (Marichereda et al., 2020). Важливими компонентами таких мате-

ріалів є покрокові інструкції, стандартизовані сценарії клінічних випадків і матеріали для оцінювання навичок (чек-листи).

Однак, разом з тим, на сьогодні не розроблено методичних рекомендацій та інструкцій з алгоритму створення методичної документації по окремих станціях з проведення ОСП(К)І, зокрема, організації станції "Надання допомоги пацієнту з невідкладними станами в умовах стаціонару".

Мета статті: Аналіз методичної документації з проблеми ОСП(К)І та визначення алгоритму створення методичної документації для станції "Надання допомоги пацієнту з невідкладними станами в умовах стаціонару".

Теоретична частина. Об'єктивний структурований практичний (клінічний) іспит (ОСП(К)І) є важливим елементом сучасної медичної освіти, спрямованим на об'єктивне оцінювання клінічних компетентностей студентів. Його проведення вимагає чітко визначеної методичної бази, що включає стандартизовані сценарії, критерії оцінювання та матеріально-технічне забезпечення навчальних станцій.

Методично грамотно розроблена екзаменаційна документація допомагає стандартизувати процес навчання, зменшити варіативність у підходах до діагностики та лікування, а також забезпечити високу якість підготовки медичних працівників. Розроблені матеріали повинні базуватися на доказовій медицині та мають містити актуальні рекомендації міжнародних і національних медичних організацій.

Однак, під час створення методичної документації можуть виникати певні труднощі. Одна з основних проблем – швидке застаріння медичних протоколів і необхідність постійного оновлення матеріалів. Для вирішення цієї проблеми слід запровадити систему регулярного щорічного перегляду та актуалізації документів. Друга проблема – складність адаптації методичних матеріалів до різних рівнів підготовки слухачів. Це можна вирішити шляхом розробки декількох рівнів складності сценаріїв і завдань і відповідності до рівня підготовки (бакалавр, магістр, інтерн) та спеціальності («Медицина», «Терапія та реабілітація», «Стоматологія», тощо).

Станція "Надання допомоги пацієнту з невідкладними станами в умовах стаціонару" є однією з найбільш складних для оцінювання, оскільки включає широкий спектр клінічних ситуацій, що потребують негайного реагування. Саме тому створення методичних матеріалів для цієї станції має враховувати не лише клінічні алгоритми, а й особливості симуляційного навчання та комунікації з пацієнтами.

Паспорт станції є ключовим документом, що забезпечує стандартизоване та об'єктивне оцінювання практичних навичок здобувачів медичної освіти під час об'єктивного структурованого практичного (клінічного) іспиту (ОСП(К)І). Відповідно до додатку 5 наказу МОЗ України від 24.05.2024 № 900 (Ministry of Health of Ukraine, 2024), структура паспорта станції включає наступні обов'язкові компоненти:

1. Назва станції: Даний розділ визначає конкретну тему або клінічну ситуацію, яка буде оцінюватися на даній станції. Наприклад, це може бути "Невідкладна допомога при анафілаксії в умовах стаціонару", що вказує на специфічний клінічний сценарій, з яким стикатиметься здобувач.

2. Мета станції: У цьому пункті окреслюються конкретні цілі, яких повинен досягти здобувач під час проходження станції та може включати демонстрацію вміння швидко діагностувати критичні стани, надавати адекватну невідкладну допомогу та ефективно комунікувати з пацієнтом і медичним персоналом.

3. Обладнання та матеріали: Цей компонент містить детальний перелік необхідних інструментів, медичного обладнання, витратних матеріалів та симуляційних засобів, які забезпечують реалістичність клінічної ситуації. Наприклад, для сценарію анафілактичного шоку можуть знадобитися адреналін, шприци, інфузійні системи та манекен для відпрацювання навичок.

4. Сценарій станції: Розділ включає детальний опис клінічного випадку, зокрема анамнез пацієнта, його скарги, результати обстежень та іншу релевантну інформацію, яка дозволяє здобувачу аналізувати ситуацію та приймати обґрунтовані рішення щодо діагностики та лікування.

5. Завдання для здобувача: У даному пункті визначаються конкретні дії або рішення, які повинен виконати здобувач. Наприклад, проведення певних медичних маніпуляцій, інтерпретація діагностичних даних або ефективна комунікація з пацієнтом та командою.

6. Критерії оцінювання: Цей компонент містить чітко визначені параметри та показники, за якими оцінюється виконання завдання, що забезпечує об'єктивність та прозорість процесу оцінювання, дозволяючи екзаменаторам надійно оцінити компетентність здобувача.

7. Час на виконання завдання: Встановлюється конкретний часовий ліміт, протягом якого здобувач повинен завершити всі необхідні дії на станції, що моделює реальні умови роботи медичного персоналу, де час є критичним фактором.

8. Інструкції для екзаменатора: Розділ містить рекомендації та вказівки для осіб, які проводять оцінювання, включає аспекти спостереження за діями здобувача, взаємодії з ним та заповнення оціночних форм, що сприяє уніфікації процесу оцінювання.

9. Інструкції для стандартизованого пацієнта (за наявності): Описується роль, поведінка та відповіді, які повинен відтворювати стандартизований пацієнт. Це забезпечує реалістичність сценарію та дозволяє здобувачу відпрацювати навички комунікації та клінічного мислення.

10. Додаткові матеріали: Включаються інші документи або ресурси, які можуть бути корисними для виконання завдання. До них належать результати лабораторних досліджень, рентгенограми, електрокардіограми або інші діагностичні дані, що доповнюють клінічний випадок.

Кожен з цих компонентів забезпечує комплексний та стандартизований підхід до організації та проведення ОСП(К)І, сприяючи об'єктивному та справедливому оцінюванню практичних компетентностей майбутніх медичних фахівців.

Розроблені сценарії для станції повинні дозволити оцінити не лише медичні знання, зокрема вміння дотримуватись стандартних протоколів діагностики і лікування а й комунікативні навички, етичні аспекти взаємодії з пацієнтом, вміння працювати в команді. Тому при підготовці чек-листів, особливу увагу слід звертати на вміння випускником встановити початкове взаєморозуміння з симульованим пацієнтом, визначити причини звернення, вивчити проблеми, заохочуючи при цьому «пацієнта» до розмови із встановленням дат і послідовності подій за допомогою не лише вербальної, але і невербальної поведінки та емпатії (Haliyash et al., 2021).

Ефективність навчання значно підвищується, якщо воно базується на реалістичних сценаріях клінічних випадків. Сценарії дозволяють учасникам зануритися в ситуацію, яка максимально наближена до реальних умов роботи у відділеннях невідкладної допомоги. Вони мають містити детальний опис скарг пацієнта, анамнезу, фізикального обстеження та можливих ускладнень.

Важливо вирішити (відтворити) одну з основних проблем при створенні сценаріїв – забезпечення їхньої реалістичності. Недостатньо просто описати клінічну ситуацію – потрібно передбачити можливі варіації перебігу подій, щоб навчити учасників ухвалювати рішення в умовах невизначеності. Для цього рекомендується залучати досвідчених лікарів до розробки сценаріїв.

ріїв, використовувати записи реальних випадків з практики та проводити тестування сценаріїв на групах експертів.

Іншою проблемою є баланс між складністю сценарію та можливостями і рівнем знань (умінь) слухачів. Надто прості кейси не дадуть достатньо практичного досвіду, а надто складні можуть викликати розгубленість і не дозволять засвоїти ключові навички. Для вирішення цієї проблеми слід розробляти сценарії різних рівнів складності та поступово ускладнювати їх у процесі навчання. Підготовка до ОСКІ дозволяє не лише готувати здобувачів вищої освіти до викликів клінічної практики, але й формувати стресостійкість, впевненість у своїх діях та здатність швидко адаптуватися до нових ситуацій.

Ефективне функціонування навчальної станції "Надання допомоги пацієнту з невідкладними станами в умовах стаціонару" вимагає чіткої організації та координації всіх учасників навчального процесу. Інструктори повинні не лише демонструвати правильні алгоритми дій, але й навчати учасників адаптувати свої навички до реальних клінічних ситуацій. Важливу роль відіграє використання сучасних симуляційних технологій, таких як манекени високого рівня реалістичності, інтерактивні симулятори та віртуальна реальність (особливо у випадку здачі ОСП(К)І в режимі on-line).

Серед проблем, які можуть виникнути при організації роботи станції, варто виділити недостатню технічну оснащеність, що обмежує можливості проведення реалістичних тренувань. Це питання можна вирішити шляхом залучення грантів, партнерських програм або інтеграції цифрових симуляцій. Ще одна поширена проблема – недостатня підготовка інструкторів, що може впливати на якість навчання. Для її вирішення варто запровадити систему підвищення кваліфікації для тренерів, навчання здобувачів вищої освіти, екзаменаторів та симульованих пацієнтів, а також семінари-тренінги безпосередньо перед іспитом.

References

1. Korda, M. M., Shulhai, A. H., Pasiaka, N. V., Petrenko, N. V., Haliyash, N. B., & Bilkevych, N. A. (2019). Obiektivnyi strukturovani klinichni ispyt yak vymir praktychnoi pidhotovky maibutnoho likaria [Objective structured clinical examination as a measure of future doctor's practical training]. *Medychna Osvita*, 3 (Suppl.), 19–24. [in Ukrainian].
2. Kravchun, P. H., & Babadzhan, V. D. (2019). Ob'iektivizovani strukturovani klinichni ispyt yak komponent Yedynoho derzhavnoho kvalifikatsiinoho ispytu u vyshchomu medychnomu zakladi [Objective structured clinical examination as a component of the Unified State Qualification Exam

Таким чином, створення ефективної навчальної станції "Надання допомоги пацієнту з невідкладними станами в умовах стаціонару" є складним, але надзвичайно важливим завданням, що потребує комплексного підходу, міждисциплінарної співпраці та постійного вдосконалення методичних підходів.

Висновки

1. Підготовка якісної методичної документації та розробка реалістичних сценаріїв для проведення об'єктивного структурованого клінічного іспиту є ключовими факторами ефективного навчання медичних працівників, які працюють у сфері невідкладної допомоги, а використання сучасних підходів до навчання, впровадження симуляційних технологій і регулярне оновлення матеріалів дозволяють значно підвищити рівень підготовки фахівців.

2. Основними викликами у цьому процесі є необхідність постійного оновлення навчальних матеріалів, адаптація їх до різних рівнів підготовки слухачів, технічне оснащення навчальних станцій та підготовка інструкторів, що обґрунтовує доцільність запровадження системи регулярного перегляду методичних матеріалів, залучення спеціалістів до розробки сценаріїв, інтеграція новітніх технологій та розвиток програм підготовки інструкторів з організації та проведення ОСК(П)І.

Перспективи подальших досліджень щодо вдосконалення організації та проведення ОСКІ включають детальний аналіз його впливу на підготовку студентів. Зокрема, важливим є дослідження кореляції між результатами ОСКІ та успішністю випускників у реальній клінічній практиці, що дозволить оцінити ефективність іспиту як інструменту контролю професійної компетентності. Також актуальним є вивчення впливу регулярних практичних тренувань на показники складання іспиту та визначення рівня стресу серед студентів під час його проходження, що допоможе розробити ефективні стратегії зниження психологічного навантаження.

in a higher medical institution]. In *Vprovadzhennia innovatsiinykh tekhnolohii orhanizatsii navchalnoho protsesu u KNMU – providnyi shliakh pidvyshchennia yakosti vyshchoi medychnoi osvity: Materialy LII navchalno-metodychnoi konferentsii KNMU*, 61–63. Kharkiv: KhNMU. [in Ukrainian].

3. Marichereda, V., Mohtlevkana, I. O., Konkov, D., et al. (2020). Orhanizatsiia ta provedennia ob'iektivnoho strukturovanoho klinichnoho ispytu: Metodychni rekomendatsii [Organization and conduction of OSCE: Methodical recommendations]. Odesa: Odesa National Medical University. [in Ukrainian].

4. Ministry of Health of Ukraine. (2024, May 24). Order No. 900: Pro zatverdzhennia zmin do Poriadku,

umov ta strokiv rozrobennia i provedennia Yedynoho derzhavnoho kvalifikatsiinoho ispyty ta kryteriiv otsiniuvannia rezultativ [Order No. 900 on approving amendments to the procedure for the Unified State Qualification Exam]. [in Ukrainian].

5. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2018, March 28). Resolution No. 334: Pro zatverdzhennia Poriadku zdiisnennia Yedynoho derzhavnoho kvalifikatsiinoho ispyty dlia zdobuvachiv fakhovoi peredvyshchoi ta

vyshchoi osvity [Resolution No. 334 on the implementation of the Unified State Qualification Exam for medical students]. [in Ukrainian].

6. Haliyash, N., Petrenko, N., & Bilkevych, N. (2021). Communication skills in medicine (Textbook). Ternopil: TNMU.

7. Medical Council of Canada. (2016). Guidelines for the development of objective structured clinical examination (OSCE) cases 36 p.

Електронна адреса для листування: yastremskaio@tdmu.edu.ua

Стаття надійшла 04.10.2025

Стаття прийнято 08.11.2025

Стаття опублікована